

Ammatillisista perustutkinnoista työelämään – Arviointi työllistymisen tukemisesta sekä urasuunnittelu- ja työelämävalmiuksista

2.3 Työllistymisen edistäminen koulutuspoliittisena tavoitteena

Ammatillisesta koulutuksesta työllistymistä on pyritty viime vuosina edistämään erilaisilla koulutuspoliittisilla toimilla. Seuraavassa tehdään tiivis katsaus eri aikoina toteutettuihin uudistuksiin.

Ammatillisen koulutuksen reformin tavoitteena oli lisätä työelämässä oppimista

Vuoden 2018 ammatillisen koulutuksen reformissa siirryttiin yhteen, näyttöön perustuvaan ja osaamisen hankkimistavasta riippumattomaan tapaan suorittaa tutkinto. Opintojen henkilökohtaistaminen ja jatkuva haku otettiin käyttöön. Reformin tavoitteena oli lisätä työelämässä oppimista ja työpaikoilla suoritettavia näyttöjä. Tämä nähtiin keinona parantaa ammatillisen koulutuksen suorittaneiden työllistymistä, kun opiskelijat saisivat enemmän työelämäkontakteja jo opintojensa aikana. Samassa yhteydessä työpaikalla tapahtuvaa koulutusta uudistettiin ottamalla käyttöön koulutussopimukseen perustuva koulutus, joka korvasi aiemman työssäoppimisen. Myös nuorten oppisopimuskoulutusta haluttiin lisätä. (HE 39/2017.)

Aiemmin näyttötutkintona suoritettuihin perustutkintoihin ei sisällynyt yhteisiä tutkinnon osia. Yhteen tutkinnon suorittamistapaan siirryttäessä kaikkiin perustutkintoihin tuli pakollisiksi yhteiset tutkinnon osat. Tavoitteena oli varmistaa opiskelijoille työssä ja arjessa tarvittavat perustaidot, yhteinen osaaminen sekä valmiudet jatko-opintoihin ja elinikäiseen oppimiseen. Samalla elinikäisen oppimisen avaintaitoja vahvistettiin sisällyttämällä niitä myös ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin. Lisäksi tutkintorakennetta uudistettiin, ja työllistyminen sekä jatko-opintoihin sijoittuminen kytkettiin osaksi vaikuttavuusrahoitusta. (HE 39/2017; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017.)

Oppivelvollisuuden laajentamisella haluttiin varmistaa kaikille toisen asteen koulutus

Vuonna 2021 oppivelvollisuusikä korotettiin 18 ikävuoteen. Uudistuksen tavoitteena oli varmistaa jokaiselle nuorelle mahdollisuus suorittaa toisen asteen koulutus ja siten tukea nuorten työllistymistä ja yhteiskuntaan osallistumista. Lisäksi tavoitteena oli vahvistaa nuorten valmiuksia oppia uutta ja pysyä työmarkkinoilla, edetä työuralla sekä tarvittaessa vaihtaa alaa tai ammattia tai jatkaa opintojaan. (HE 173/2020.) Oppivelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen täyttää 18 vuotta tai kun hän on tätä ennen suorittanut hyväksytysti ammatillisen tutkinnon tai ylioppilastutkinnon (laki 1214/2020).

Toiminnanohjauksen kokeilulla ja rahoitusuudistuksella pyritään parantamaan koulutuksen vaikuttavuutta

Hallitusohjelman (Valtioneuvosto 2023) mukaan ammatillisen koulutuksen toiminnanohjausta kehitetään vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta vahvistamaan suuntaan. Ammatillisen koulutuksen rahoitusmallia ja koulutuksen järjestäjien kannustimia uudistetaan siten, että opiskelijat suorittavat opintoja, valmistuvat, työllistyvät ja siirtyvät jatko-opintoihin valmistumisen jälkeen. Ammatillisen koulutuksen ja elinkeinoelämän yhteistyötä pyritään vahvistamaan ja koulutuksen tarjontaa uudistamaan, jotta ammatillinen koulutus vastaisi nykyistä paremmin työelämän tarpeisiin. Samalla hallituksen tavoitteena on turvata opiskelijoiden oikeus riittävään lähiopetukseen, työpaikkaohjaukseen sekä tarvittavaan oppimisen tukeen. Hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi myös työelämän vastaanottokyvykkyuden vahvistaminen niin, että esimerkiksi osatyökykyisten, maahanmuuttajien, ikääntyneiden sekä matalan koulutustason tehtävissä toimivien henkilöiden työllistyminen paranee. Pitkän aikavälin tavoitteena on 80 prosentin työllisyysaste vuoteen 2031 mennessä. (Emt.)

Ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilu käynnistyi ja rahoitusuudistus tuli voimaan vuoden 2026 alussa. Toiminnanohjauksen kokeilun tavoitteena on muun muassa vahvistaa koulutuksen järjestäjien kykyä reagoida aiempaa nopeammin toimintaympäristön muutoksiin ja sopeuttaa koulutustarjontaa joustavasti alueellisiin ja valtakunnallisiin osaamistarpeisiin. Tavoitteena on myös tiivistää yhteistyötä alueellisten toimijoiden – kuten työ- ja elinkeinoelämän, työllisyysalueiden, kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa – jotta osaavan työvoiman tarjonta ja kysyntä kohtaisivat paremmin ja työllisyys vahvistuisi. (HE 161/2024 vp.)

Rahoitusuudistuksessa opiskelijavuosiin perustuvan laskennallisen rahoituksen osuutta pienennetään, ja vastaavasti tutkinnoista ja tutkinnon osien osaamispisteistä saatavan rahoituksen osuutta kasvatetaan. Lisäksi opiskelijoiden työllistymiseen ja korkeakouluun jatko-opintoihin sijoittumiseen perustuvan rahoituksen osuus nousee. (Laki 1079/2024.)

Ammatillisen koulutuksen kehittämislinjaukset painottavat työllistymistä ja työelämävastaavuutta

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi joulukuussa 2025 ammatillisen koulutuksen kehittämislinjaukset. Niissä on asetettu tavoitteeksi ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden työllistymisen parantaminen kohdentamalla koulutustarjontaa työvoimatarpeiden mukaisesti, huolehtimalla opiskelijoiden ammattitaidon kehittämisestä opintojen aikana ja varmistamalla työpaikkojen tuki oppisopimusten ja koulutussopimusten aikana. Tavoitteena on parantaa ammatillisen koulutuksen vastaavuutta työelämän osaamistarpeisiin, vähentää kohtaanto-ongelmaa ja tukea yritysten ja julkisyhteisöjen toimintaedellytyksiä. Kehittämislinjausten mukaan hyvä ja riittävä opetus ja ohjaus tulee varmistaa kaikissa oppimisympäristöissä, jotta opiskelijoiden työllistymistä, yrittäjyyttä ja jatko-opintoihin siirtymistä voidaan tukea nykyistä paremmin. Lisäksi työelämälähtöisyyttä vahvistetaan siirtämällä osaamisen näytöt yhä useammin työelämässä suoritettaviksi sekä lisäämällä oppi- ja koulutussopimusten käyttöä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2025.)

Työllisyyspalvelujen uudistus siirsi palvelujen järjestämisvastuun kunnille

Vuoden 2025 alusta astui voimaan työvoimapalvelujen uudistus, jossa työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirtyi pääosin valtiolta kunnille (laki 380/2023). Tällöin työvoimapalvelut, kunnan koulutuspalvelut ja elinkeinopalvelut ovat saman järjestäjän vastuulla. Tavoitteena on, että palvelut voidaan yhteensovittaa entistä paremmin niin, että ne edistävät tehokkaasti alueen työllisyyttä (HE 207/2022).